

B.A. (Part-II) Examination
(Modern Indian Language)
SANSKRIT (Compulsory)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note :— Write answers in the medium offered.

सूचना :— स्वीकृत माध्यमातून उत्तरे लिहा.

सूचना :— स्वीकृत माध्यम में उत्तर लिखें।

1. (अ) Translate any **ONE** of the following :—

10

कोणत्याही एकाचा अनुवाद करा :—

किसी एक का अनुवाद कीजिये :—

(i) कस्मिंश्चिज्जलाशये शतबुद्धिः सहस्रबुद्धिश्च द्वौ मत्स्यौ निवसतः स्म । अथ तयोरकेबुद्धिनमि मण्डुको मित्रतां गतः । एवं ते त्रयोऽपि जलतीरे कंचित्कालं वेलायां च सुभाषितगोष्ठीसुखमनुभूय भूयोऽपि सलिलं प्रविशन्ति । अथ कदाचित्तेषां गोष्ठीगतानां जालहरतधीवराः प्रभूतमत्स्यैर्व्यावादितैर्मस्तके विधृतैरस्तमनवेलायां तस्मिज्जलाशये समायाताः । ततः सलिलाशयं दृष्ट्वा मिथः प्रोचुः—“आहे बहुमत्स्योऽयं छदो दृश्यते ।”

(ii) शंभुराज :- यदि इदं काव्यमात्रं स्यात्, तर्हि वयमपि निर्व्याजमनसा तत् साधुवादेन अभिनन्देमहि । किं तु कविजी, कमपि अन्यमेव ध्वनिं वयमत्र प्रतीमः । कविजी, वक्रोक्तिस् तावत् अस्मभ्यमपि रोचते, किं तु काव्ये । व्यवहारे स्वभाक्तोक्तिमेव वयं बहु मन्यामहे ।

कलश :- म.....म.....महाराज—

शंभुराज :- वयम् आज्ञापयामः कलश । स्पष्टम् उच्यताम् । (भीतः कलशः पत्रमेकं शंभुराजपुरतः निदधति ।) कोऽयं लेखः ?

येसूदेवी :- किमत्र वर्तते । कविजी ?

(ब) Answer any **ONE** of the following :—

10

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तरे लिहा :—

निम्नलिखित में से किसी एक का उत्तर लिखिये :—

(i) Write the summary of the lesson “हस्तस्य भूषणम् दानम्”.

“हस्तस्य भूषणम् दानम्” या पाठाचा सारांश लिहा.

“हस्तस्य भूषणम् दानम्” इस पाठ का सारांश लिखिये ।

(ii) Write the summary of the lesson “एकबुद्धिरहम्”.

“एकबुद्धिरहम्” या पाठाचा सारांश लिहा.

“एकबुद्धिरहम्” इस पाठ का सारांश लिखिये ।

2. (अ) Translate any **TWO** of the following :—

10

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रलोक्यांचा अनुवाद करा :—

निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रलोक्यों का अनुवाद कीजिये :—

- (i) मायास्वरूपं तु लदैकवाचकं दंतः परो मायिकरूपधारकः।
योगे तयोरकरदं सुगानिनि धीस्थं नतोऽहं जनभक्तिलालसम् ॥
- (ii) क्षमावान् निरमर्षश्च नैव रत्री न पुनः पुमान्।
संतोषो वै श्रियं हन्ति तथानुकोश एव च।
- (iii) महाडखेडे 'चवदार' नाम्ना
अस्ति प्रसिद्धं मधुरं निपपम्
तथापि शुद्राः नाहि शवनुवन्ति
पातुं जलं तत्र बहिष्कृताः सन् ॥
- (iv) वर्षद्विषेणाथ कृतं निषेधम्
अमान्यमानैः दलितैः कृतं वै।
भीमाधिपत्ये समरं महाडे
तदा विमुक्तं 'चवदार' तीर्थम् ॥

(ब) Write short note (any **ONE**) :—

5

टिपा लिहा (कोणत्याही एकावर) :—

टिप्पणी लिखिये (किंसी एक पर) :—

- (i) विदुलोपदेशः
- (ii) गणेशनाभानि।
- (iii) भीमस्य व्यक्तिमत्वम्।

3. (अ) Translate any **ONE** of the following :—

10

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचा अनुवाद करा :—

निम्नलिखित में से किसी एक का अनुवाद कीजिये :—

- (i) प्राचीनसंस्कृतग्रन्थेषु महर्षिभारद्वाजविरचितः 'यन्त्रसर्वस्वम्' नाम ग्रन्थः अपि विमानविषयकः एव। अयं ग्रन्थः अचिरात् एव प्रकाशं गतः। अस्य ग्रन्थस्य संशोधनं कर्तुम् अर्वाचीनाः संशोधकाः उद्युक्ता इति श्रूयते। अस्मिन् ग्रन्थे सूत्राणां पञ्चशतानि विद्यन्ते इति इदानीमेव वृत्तपत्रादिषु प्रकाशं गतम्।
- (ii) प्रातः स्मरणम् अस्माकं पूर्वपुरुषैः एकात्मभावनायाः पुष्ट्यर्थं प्रतिदिनं प्रातः उत्थाय प्रातःस्मरणस्य परिपाटीः प्रवर्तित। तस्मिन् संपूर्णभारतवर्षे स्थिताः गिरीपर्वताः नदनद्यः पुरनगराणि तथैव ऋषिमुनयः चक्रवर्तिसम्राजः, पराक्रमि सेनापत्यः तत्वेत्तारः साधुमहात्मानः इत्यादीनां सर्वक्षेत्रेषु प्रकाशमानानां महापुरुषाणां तथा मातृशक्तेश्च समावेशः कृतः। अनेन प्रतिप्रातः संपूर्णभारतस्य मानचित्रं भौगोलिकं सांस्कृतिकं च सामग्रेण चक्षुषो पुरतः स्पष्टया अविर्भवति। तीर्थयात्राः तीर्थस्थानानि च नदीनां लोकमाताः इति अभिधानं कृत्वा ताभ्यः तीर्थस्थानानां पावित्र्यं प्रदत्तम्। धार्मिकतिथीपर्वेषु तासु स्नानं कृत्वा पुण्यलाभाः भवति इति भावना जनमानसे उत्कीर्णा।

(ब) Answer any **ONE** of the following :—

10

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा :—

निम्नलिखित में से किसी एक का उत्तर लिखिये :—

(i) Write the summary of the lesson "प्राचीनभारते विमानविद्या".

"प्राचीनभारते विमानविद्या" या पाठांचा सारांश लिहा.

"प्राचीनभारते विमानविद्या" इस पाठ का सारांश लिखिये।

(ii) Write about "वैदिक वाङ्मये एकता संवर्धनार्थम् उपदेशः".

"वैदिक वाङ्मये एकता संवर्धनार्थम् उपदेशः" विषयी थोडक्यात लिहा.

"वैदिक वाङ्मये एकता संवर्धनार्थम् उपदेशः" के बारे में संक्षेप में लिखिये।

4. (अ) Translate any **TWO** of the following :—

10

खालीलपैकी कोणत्याही दोनांचा अनुवाद करा :—

निम्नलिखित में से किन्हीं दो का अनुवाद कीजिये :—

(i) खड्गं हि युद्धेऽपरिधातकं यत्

ज्ञान्तं च तद्वेष्टनिकात्मगर्भे।

जित्वा रणं शाम्यति राव-शौर्यम्

तत् मत्समीपे सुखमातनोति।।

(ii) कर्मणः सुकृत्यस्याहुः सात्त्विकं निर्मलं फलम्।

रजस्तु फलं दुःखमज्ञानं तमसः फलम्।।

(iii) महोरसको महेष्वासो गूढजत्रुररिदमः।

आजानुबाहुः सुशिराः सुलालटः सुविक्रमः।।

(iv) विष्णुना सदृशो वीर्ये सोमवत्प्रियदर्शनः।

कालग्निसदृशः क्रोधे क्षमया पृथिवीसमाः।।

(ब) Write short note (any **ONE**) :—

5

टिपा लिहा (कोणत्याही एकावर) :—

टिप्पणी लिखिये (किसी एक पर) :—

(i) सव्वगुणः

(ii) राम-वर्णनं

(iii) मस्तानी।

